

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-443/2022. számú ügyben
a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet látogatásával
összefüggésben

*Előadók: dr. Sárközy István
dr. Gilányi Eszter
dr. Mézes Norbert*

Érintett szerv: Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet

2022.

**Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése
az AJB-443/2022. számú ügyben**

Előadó: dr. Sárközy István

Összefoglaló

A nemzeti megelőző mechanizmus a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe (a továbbiakban: Intézet) tett látogatást. A vizsgálat fókuszpontjában a járvány terjedésének megelőzésével kapcsolatban tett intézkedések, a megfelelő védőfelszerelések, a fogvatartottak és a személyi állomány tagjainak egészségügyi és pszichológiai ellátás és a látogatófogadás elmaradását kompenzáló kapcsolattartási lehetőségek álltak.

A látogatás napján az Intézetben 159 fogvatartott volt elhelyezve, a telítettség 89%-os volt. Az elmúlt években több jogszabály még lehetővé tette fiatalok fogvatartottak elhelyezését az Intézetben, de a látogatás idején az Intézet már nem fogadott fiatal fogvatartottakat.

A látogatás idejéig összesen 8 fogvatartott és a személyi állomány tagjai közül 23 fő fertőzött meg koronavírussal. Az Intézet saját intézkedési tervvel rendelkezett a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására, amelyet maradéktalanul végrehajtott. Az Intézet megfelelő mennyiségű védőfelszereléssel rendelkezett, rendszeres volt a körletek és a zárak takarítása, a berendezési tárgyak fertőtlenítése.

A fogvatartottak elmondása szerint a zuhanyzóknál nem volt folyamatos a melegvízellátás, továbbá néhány zárka sűrű ablakrácsozata miatt nem jutott elég természetes fény a zárkába. A látogatócsoport megfigyelése szerint voltak olyan leromlott állapotú zárak, ahol OSB-lapokkal volt leválasztva a mellékhelyiség és a zárka falai koszosak voltak. A látogatás idején nem volt fogvatartott ezekben a zárkában. Az Intézet vezetősége kifejtette, hogy a 2021. évi biztonságtechnikai fejlesztések végrehajtása után kezdődik meg a zárak felújítása.

A fogvatartottak költségvetési munkáltatás keretében a körleteken, az Intézet raktárában, a házi műhelyben és a konyhán dolgozhattak. Az Intézetben elérhető volt középiskolai oktatás és különböző szakképzések.

A kiélező bolt szerény kínálatával és magas áraival kapcsolatban több fogvatartott is kifogást emelt. Elmondták, hogy az aznap (vagy rövidesen lejáró) termékeket teljes áron adták el számukra. A rövid lejárat után az őrk kidobhatták ezeket a termékeket. A fogvatartottak megaláznak érezték, hogy a rövid lejáratú termékeket teljes áron kapták meg és ezeket ki kellett dobniuk.

A fogvatartottak nagy része használta a Skype-os kapcsolattartási lehetőséget. Számos fogvatartott úgy érezte, hogy ez a kapcsolattartási mód nem helyettesítheti a személyes látogatófogadást.

1. Az eljárás megindulása

Magyarországon a 2011. évi CXLI. törvény hirdette ki az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése által 2002. december 18-án elfogadott, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvét (a továbbiakban: Jegyzőkönyv). A Jegyzőkönyv 1. cikke szerint annak célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól.

A Jegyzőkönyv 3. cikke alapján minden részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (nemzeti megelőző mechanizmus, a továbbiakban: NMM) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében.

A Jegyzőkönyv 4. cikke értelmében minden részes állam köteles lehetővé tenni a látogatásokat a joghatósága és ellenőrzése alatt álló bármely helyen, ahol az embereket valamely állami hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával megfosztják vagy megfoszthatják személyes szabadságuktól (fogvatartási helyek). Az NMM látogatásainak célja az, hogy szükség esetén megerősítsék az említett személyek védelmét a kínzással és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmóddal vagy büntetésekkel szemben.

Magyarországon 2015. január 1-jétől nemzeti megelőző mechanizmusként az alapvető jogok biztosa jár el, aki e feladatának teljesítése során a fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és alapvető joggal összefüggő visszásság hiányában is rendszeresen vizsgálja.¹

1.1. A látogatás helyszínének kiválasztása

A Kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében Magyarország egész területére veszélyhelyzetet hirdetett ki² és kijárási korlátozást vezetett be³.

A kijárási korlátozásról szóló 71/2020. Korm. rendelet (a továbbiakban: kijárási korlátozásról szóló Kr.) 1. § (1) bekezdése értelmében mindenki köteles más emberekkel a szociális érintkezést – a közös háztartásban élők kivételével – a lehető legkisebb mértékűre korlátozni. A kijárási korlátozásról szóló Kr. 3. §-a szerint a lakóhely, a tartózkodási hely, illetve a magánlakás elhagyására csak a rendeletben meghatározott alapos indokkal kerülhetett sor.

A Kormány 2020. április 5-én kihirdetett rendelete⁴ értelmében a rendelet hatálybalépésétől nem voltak engedélyezhetők a bv. intézet elhagyásával járó kapcsolattartási formák és a rendkívüli eltávozások. A 3. § (7) bekezdés b) pontja alapján egy vagy több bv. intézet tekintetében a látogató fogadása korlátozható volt, ha a járványügyi rendelkezések megtartása másként nem volt biztosítható.

A fenti rendelkezések miatt a fogvatartottak nem hagyhatták el a bv. intézetet és látogatót sem fogadhattak.

A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának érvényesítésétől a nemzet létét fenyegető különleges körülmények vagy szükségállapot/veszélyhelyzet esetén sem lehet eltérni⁵.

A Kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzési albizottság (a továbbiakban: SPT) 2020. április 7-én a koronavírus-járvánnyal

¹ Lásd az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 39/A. §-át, valamint a 39/B. § (1) bekezdését.

² 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről.

³ 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról.

⁴ Ld. a veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról szóló 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 3. § (6) bekezdését.

⁵ Ld. a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1988. évi 3. törvényerejű rendelet 2. cikk 2. pontját és az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 8. törvényerejű rendelet 4. és 7. cikkét.

(COVID-19) összefüggő tanácsai⁶ (a továbbiakban: SPT Tanácsok) szerint a szabadságuktól megfosztott emberek különösen sérülékeny csoportot képeznek, egyrészt a fogvatartásuk természetéből fakadóan, másrészt kevesebb lehetőségük van a koronavírussal szembeni megelőző intézkedések megtételére⁷.

Az SPT Tanácsok 6. pontja szerint a nemzeti megelőző mechanizmusok szabadon határozhatják meg, hogy a járványhelyzet okozta kihívásokra milyen módon reagálnak, szem előtt tartva a vonatkozó nemzeti jogszabályok rendelkezéseit. A testület ugyanakkor kiemelte⁸, hogy a közegészségügyi intézkedések miatti korlátozások növelhetik a rossz bánásmód kockázatát, de nem okozhatják a megelőző jellegű látogatások szünetelését. **Az SPT szerint a nemzeti megelőző mechanizmusoknak a koronavírus-járvány ideje alatt is gyakorolniuk kell a látogatással összefüggő hatáskörüket**⁹. A látogatások során figyelemmel kell lenni a „ne árts” alapelve, azaz a látogatásokat úgy kell megszervezni, hogy azok ne jelentsenek veszélyt a fogvatartottak és az NMM munkatársainak egészségére¹⁰.

Miután a büntetés-végrehajtási intézetekben – sok esetben – zsúfoltan vannak elhelyezve a fogvatartottak, és köztük sokan közülük 65 év feletti, a koronavírus-fertőzés sokkal nagyobb veszélyt jelenhet, mint a külvilágban. A bv. intézeti zárt közegben kiemelt jelentőséggel bírnak a koronavírus-fertőzés megelőzésével összefüggő intézkedések. Ezeket a szempontokat, valamint az SPT Tanácsokat is szem előtt tartva esett az NMM választása a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet (a továbbiakban: Intézet).

1.2. A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikke értelmében fogvatartási helynek minősül bármely olyan hely, ahol az embereket valamely állami hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával megfosztják vagy megfoszthatják személyes szabadságuktól. Ugyanezen cikk 2. pontja szerint a szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú, őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el.

Az Intézet a Jegyzőkönyv 4. cikke szerinti fogvatartási helynek minősül, ezért az NMM vizsgálati hatásköre fennáll.

1.3. Az érintett alapvető jogok

- A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye: „Magyarország független, demokratikus jogállam.” [Alaptörvény B) cikk (1)]
- A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma: „Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani.” [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés]

⁶ Advice of the Subcommittee to States parties and national preventive mechanisms relating to the coronavirus disease (COVID-19) pandemic. CAT/OP/10. <https://undocs.org/CAT/OP/10>

⁷ SPT Tanácsok 2. pont.

⁸ SPT Tanácsok 7. pont.

⁹ SPT Tanácsok 11. pont.

¹⁰ SPT Tanácsok 14. pont.

1.4. Az alkalmazott jogszabályok, állásfoglalások, iránymutatások

Nemzeti jogforrások

- Magyarország Alaptörvénye
- 2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról (a továbbiakban: Ajbt.)
- A kijárási korlátozásról szóló 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet
- A veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról szóló 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet
- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól [a továbbiakban: 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet]
- 16/2018. (VI. 7.) BM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, a rendbíróság helyébe lépő elzárás, a letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását foganatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól
- 65/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás a szabadságvesztés, az elzárás, a rendbíróság helyébe lépő elzárás, a letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását foganatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól szóló 16/2018. (VI. 7.) BM rendelet végrehajtásáról

Nemzetközi források

- Advice of the Subcommittee to States parties and national preventive mechanisms relating to the coronavirus disease (COVID-19) pandemic. (CAT/OP/10)
- Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Európai Börtönszabályokról szóló Rec(2006)2 számú ajánlása (a továbbiakban: Európai Börtönszabályok)
- A Kínzást és az Embertelen vagy Megalázó Bánásmódot vagy Büntetést Megelőzni Hivatott Európai Bizottság (a továbbiakban: CPT) 2. általános jelentése [CPT/Inf(92) 3]
- A CPT 3. általános jelentése [CPT/Inf(93) 12]
- A CPT 11. általános jelentése [CPT/Inf (2001) 16]

1.5. A látogatás célja

A koronavírus-járványra tekintettel a látogatás fókuszpontja a következő szempontok ellenőrzésére terjedt ki:

- a járvány terjedésének megelőzésével kapcsolatban tett intézkedések,
- a megfelelő védőfelszerelés és személyes higiéné biztosítása a személyi állomány és a fogvatartottak számára,
- az egészségügyi és pszichológiai ellátás biztosítása a fogvatartottak és a dolgozók számára,
- a látogatófogadás hiányát kompenzáló kapcsolattartási lehetőségek biztosítása.

A koronavírus-járvány okozta veszélyhelyzet miatt a látogatás előre bejelentett volt. A látogatócsoport csak a legszükségesebb ideig és megfelelő védőruházatban tartózkodott az Intézet területén, hogy a legkisebbre szorítsa a fertőzésveszélyt.

1.6. A látogatás módszere

Az NMM látogatásainak célja a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódok vagy büntetések megelőzése.

Az Ajbt. 39/B. § (2) bekezdése értelmében a nemzeti megelőző mechanizmus – a 21. § (1) bekezdésében foglaltak mellett – a vizsgálata során adatokat, felvilágosítást és iratmásolatokat kérhet a vizsgált hatóságtól a fogvatartási helyek számáról és földrajzi helyéről, valamint a fogvatartási helyeken lévő, szabadságuktól megfosztott személyek számáról, a velük való bánásmódról és fogva tartásuk körülményeiről. Az Ajbt. 39/B. § (3) bekezdése szerint a helyszíni ellenőrzés során a nemzeti megelőző mechanizmus

- a fogvatartási helyekre és a vizsgált hatóság egyéb helyiségeibe korlátozás nélkül beléphet,
- a fogvatartási helyek számára és földrajzi helyére, valamint a fogvatartási helyeken lévő, szabadságuktól megfosztott személyek számára, a velük való bánásmódra és fogva tartásuk körülményeire vonatkozó összes iratba korlátozás nélkül betekinthes, azokról kivonatot és másolatot készíthet,
- a vizsgált hatóság munkatársát és a szabadságától megfosztott személyt, valamint bármely ott tartózkodó személyt meghallgathat.

Az Intézet látogatása során a látogatócsoport tagjai a vezetőség tagjaival és a fogvatartottakkal interjúkat készítettek. Megtekintették az Intézet zárkáinak állapotát, fényképfelvételeket készítettek, és betekintettek a vonatkozó iratokba.

1.7. Szankció tilalma

A Jegyzőkönyv 21. cikke értelmében semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.

A látogatás résztvevői: dr. Kozma Ákos, az alapvető jogok biztosa
dr. Gilányi Eszter, jogász, pszichológus
dr. Mézes Norbert, jogász
dr. Sárközy István, jogász

A látogatás időpontja: 2021. január 26.

2. Tényállás és megállapítások

2.1. Előzmények

Az alapvető jogok biztosa 2012. május 16-án a fogvatartottak alapvető jogainak érvényesülését fókuszpontba állító projektje keretében a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben utóvizsgálatot folytatott (AJB-4909/2012). A zsúfoltság és a háromemeletes ágyak használata a fogvatartottak emberi méltóságához való jogával és a megalázó bánásmód tilalmával összefüggésben visszásságot okozott.

A vizsgálat nem tartotta elegendőnek a fogvatartottak számához képest a nevelők számát, ami veszélyeztette a személyi állomány emberi méltóságához való jogának és érintette a fogvatartottakkal való emberséges bánásmód érvényesülését.

2014 decemberében az alapvető jogok biztosa megelátogatása¹¹ folyamán a Baranya megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben is vizsgálódott. Itt a 2012. évi ombudsmani vizsgálat még feltárt egyes hiányosságokat, például túlszűfoaltságot és a zárkák állapotát. Az alapvető jogok biztosa megállapította, hogy az akkori ajánlásokat az intézmény vezetői megfogadták, a beruházások következtében csökkent a zsűfoaltság, az elhelyezés körülményei jobbakk lettek annál, amit a legtöbb hazai börtönben tapasztalni lehetett.

2.2. Az Intézet története és a 2021. évre vonatkozó tervei

A parancsnok az Intézet bemutatása során elmondta, hogy Pécsen a büntetés-végrehajtás története az 1700-as évek első harmadáig nyúlik vissza. A városi börtön 1830-70 között működött. A kiegyezést követően az igazságügyi reform keretében börtönépítésekre is sor került, ennek köszönhetően 1884-ben megkezdte működését a Pécsi Királyi Törvényszéki Fogház.

A túlszűfoaltság miatt már a századfordulót követően tervek születtek egy új épület létesítésére, de az I. világháború ezt megghiúsította. A két világháború között felújították és átépítették a börtönt. A '60-as évekig az ügyészség is az épületben működött, az emeleti helyiségekben.

1987-ben történt az első nagyobb fejlesztés, házi műhely épült, mely az idők során több funkciót is ellátott (pl. személyzeti öltöző is volt), de 2006-tól ismét fogvatartottak munkáltatására szolgál, lakatosműhely és öltözők működnek benne.

A '90-es években felmerült az Intézet elköltöztetése, de ez nem valósult meg.

A parancsnok beszámolt arról is, hogy az évtizedek során az Intézetben számos fejlesztés, átépítés, felújítás történt.

1994-ben építették ki az első informatikai rendszert, melyen keresztül műholdas kapcsolatot tudtak létesíteni az Országos Parancsnoksággal. 2012-ben a teljes hálózat megújult, központi egységeket, szervereket cseréltek, új szoftvereket szereztek be, a rendszert folyamatosan fejlesztik. 1998-ban átadtak egy új konyhát és szociális blokkot. Fogvatartotti fürdőt alakítottak ki (12 állású zuhany), raktárakat, étkezőt, kiétkező boltot, és a konyha is megújult. A tetőtérben fogvatartotti könyvtárat (kb. 4000 kötetes) és egészségügyi blokkot alakítottak ki. A legújabb fejlesztések keretében a padlástérben női öltözőt és ügyvédi beszélőt építettek ki. A Kálvária út felújítása és a városfal visszaépítése során az Intézetben új kapu létesült.

A '90-es években terv született arra is, hogy a szomszédos ingatlan megvásárlásával bővítik az Intézetet, ez végül megtörtént, a Papnövelde utca 9-11. sz. alatti épület megvásárlását követően 2006-ban került sor annak átépítésére, ekkor a megyei ház felső szintjéről is kiköltöztették az irodákat, és a helyükön zárkákat alakítottak ki.

Az uniós csatlakozást megelőzően, a PHARE program keretén belül a fiatalokkal kapcsolatos uniós módszertant sajátíthatták el, és született egy javaslat egy 50 férőhelyes, fiatalok befogadására szolgáló egység létrehozásáról. Ez 2006 szeptemberében kezdte meg működését (a Papnövelde u. 9-11. sz. alatt) Az oktatások, csoportfoglalkozások, kulturális rendezvények biztosítása a fiatalok számára speciális módszertant igényelt, ennek bevezetése hatással volt a felnőtt korú fogvatartottakra is.

A látogatás idején már nem voltak fiatalok elhelyezve az Intézetben, a felnőttoktatás azonban továbbra is zajlott, és szakképzésben is részt vehettek a fogvatartottak.

A 2021. évi legfontosabb feladatok egyike a biztonságtechnikai fejlesztés végrehajtása lesz. Ezt követően a fogvatartottak elhelyezési körülményeit tovább kívánja javítani az Intézet. Fontos cél a fogvatartotti motiváció megteremtése, fenntartása, és a fogvatartottak

¹¹ <https://www.ajbh.hu/en/-/az-alapveto-jogok-biztosa-es-helyettesei-latogatasa-es-panasznapja-baranya-megyeben>

reintegrációját segítő munkáltatás és oktatás szervezése. Az Intézet célul tűzte ki a telekommunikációs kapcsolattartás minőségi javítását, fejlesztését.

2.3. Létszámadatok

A látogatás napján a 177 fő befogadóképességű Intézetben a fogvatartottak létszáma 159 fő volt, a telítettség 89%-ot ért el. A 159 fogvatartottból 18 fő volt elítélt, 16 fő elzárását töltötte. A nemek szerinti megoszlás szerint 143 férfi és 16 női fogvatartott tartózkodott az Intézetben. 30 külföldi fogvatartott¹² volt elhelyezve¹³.

Az Intézet két objektumból áll, az objektumok szerinti létszámadatokat az alábbi táblázat foglalja össze.

	I. objektum	II. objektum	Összesen
Napi létszám	117 fő	42 fő	159 fő
Befogadóképesség	121 fő	56 fő	177 fő
Telítettség	96%	75%	89%
Letartóztatott	106	19	125 fő
Elítélt	5	13	18 fő
Elzárásos	6	10	16 fő

2020. március végén érte el a fogvatartotti létszám a tetőpontját, ekkor 277 fő volt elhelyezve az Intézetben. Ez a telítettség az elmúlt három évtized legmagasabb létszáma volt. A BVOP országos férőhelybővítési programjának köszönhetően – a fogvatartottak átszállításával – 2020 augusztusára egy zárkában sem volt túlszűfoltosság¹⁴, viszont a fogvatartotti állomány összetétele átalakult.

Az elzárást töltő fogvatartottak legtöbbje koldulás vagy kerékpáros szabálysértés miatt került be, de a látogatás idején a leggyakoribb ok a kijárási tilalom megsértése volt.

A látogatás idején nem volt koronavírussal fertőzött fogvatartott. 7 fő volt elhelyezve COVID-19 szűrés miatti karanténban.

Fiatalkorú fogvatartottakat már nem helyeztek el az Intézetben, de több jogszabály alapján még lehetőség lett volna erre.

A szabadságvesztés, az elzárás, a rendbírság helyébe lépő elzárás, a letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását fogantatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól szóló **16/2018. (VI. 7.) BM rendelet 6. §-a** értelmében a fiatalkorú szabadságvesztésre ítélt elhelyezésére szolgáló büntetés-végrehajtási intézeteket a **2. melléklet** határozza meg. E rendelet 2. melléklet 3. pontja szerint a fiatalkorú szabadságvesztésre ítélt részére kijelölhető büntetés-végrehajtási intézetek közé tartozik a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet telephelyeként működő Fiatalkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézete – Pécs.

A szabadságvesztés, az elzárás, a rendbírság helyébe lépő elzárás, a letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását fogantatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól szóló 16/2018. (VI. 7.) BM rendelet végrehajtásáról szóló **65/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás 10. pontja** alapján a fiatalkorúak regionális bv. intézeteiben a fiatalkorú, börtön

¹² 2 fő szír, 4 fő afgán, 8 fő ukrán, 5 fő román, 1 fő moldáv, 1 fő tunéziai, 3 fő cseh, 2 fő szerb, 1 fő orosz, 1 fő szlovák állampolgárságú volt.

¹³ Az Intézet Együttműködő kapcsolatot alakított ki a holland, a cseh, a horvát, szerb és román konzullal és a német tiszteletbeli konzullal. (2020. évi önértékelő jelentés 8. o.)

¹⁴ 2020. évi önértékelő jelentés 38. o.

és fogház végrehajtási fokozatú férfi elítéltek elhelyezésére az alábbi rendelkezések az irányadók:

a) a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet telephelyeként működő Fiatalkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézetében (Pécs) elsősorban a Baranya, Tolna, Somogy és Zala megyei lakóhellyel rendelkező; (...) elítélteket kell elhelyezni.

A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz, hogy a 16/2018. (VI. 7.) BM rendelet 2. melléklete és a 65/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás 10. pontja a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetet jelöli ki a fiatalok szabadságvesztésre ítélték elhelyezésére szolgáló büntetés-végrehajtási intézetként.

2.4. A koronavírus-járvánnyal kapcsolatos intézkedések

2.4.1. Felkészülés a koronavírus-járványra, COVID-fertőzöttség

Az Intézet már 2020 februárjában megkezdte a felkészülést a koronavírus-járvány terjedésének visszaszorítása érdekében. Az Intézet saját intézkedési tervvel¹⁵ rendelkezett.

Az Intézet érintésmentes szappanadagolókat, fertőtlenítőszerket, szappant, papír kéztörlőket szerzett be. Március hónapban a készlet kiegészült arcmaszkokkal, lábzsákokkal, gumikesztyűkkel és érintésmentes hőmérőkkel¹⁶. A hatékony higiénés körülmények kialakításához fertőtlenítő lábtörlőket, védőszemüvegeket és teljes testet védő overallokat biztosított az Intézet. Az első COVID-hullámban nem volt fertőzött az Intézetben.

A járványhelyzet alatt az Intézet több mint 30 napra elegendő kézfertőtlenítő szappannal, felületfertőtlenítővel és védőfelszereléssel rendelkezett¹⁷. Az egészségügyi szakszemélyzet végezte a fogvatartottak és a személyi állomány tesztelését. Ha helyben jelezték a panaszt, az Intézetben történt a mintavétel. Ha a személyi állomány tagja az otthonában észlelt tüneteket, akkor oda mentek ki tesztelni az egészségügyi dolgozók. Az eredmények egy-két nap alatt elkészültek.

Az elvégzett gyors- és PCR tesztek számát a következő táblázat foglalja össze.

2020. évben elvégzett	Gyorsteszt	PCR teszt	Pozitív esetek
Fogvatartottak	13	664	7
Személyi állomány	92	120	20
2021. 01. 26-ig			
Fogvatartottak	28	117	1
Személyi állomány	48	27	3

2021. január 26-ig a pozitív esetek száma	Fogvatartott	Személyi állomány
2020	7	20
2021	1	3
Összesen:	8	23

A legsúlyosabb eset egy reintegrációs őrizetbe kihelyezett kezelt beteg esetében jelentkezett, aki a kihelyezést követően kapta el a fertőzést és 2020. év végén elhunyt.

¹⁵ Intézkedési Terv IV. a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására. (Iktatószám: 30506/683-4/2020. ált.)

¹⁶ 2020. évi önértékelő jelentés 37. o.

¹⁷ Ld. Intézkedési terv 10. pont.

Az Intézet dolgozói közül jellemzően azok fertőződtek meg, akiknek iskolás gyermeke, az egészségügyben, a szociális szférában, vagy az oktatásban dolgozó hozzátartozója volt. A folyamat a második hullámban 2020. november és december hónapokban tetőzött, az év végére leszálló ágba került¹⁸.

Az Intézet egészségügyi dolgozói már megkapták a COVID elleni védőoltást a látogatás idejére. A személyi állomány tagjai körében elvégezték az igényfelmérést. A fogvatartottak esetében nem rendelkeztek információval a védőoltások beadásáról. Az influenzaoltások beadása 2020. október-novemberben megtörtént.

2.4.2. Belépés az Intézetbe

Az Intézet belépési pontjain kötelező volt az érintésmentes hőmérők alkalmazása. Ha a belépő személy testhőmérséklete 38 °C feletti volt vagy egyéb, koronavírus-fertőzésre utaló tünete volt, nem léphetett be az Intézetbe¹⁹. A belépő személyeket nyilatkoztatni kellett, hogy tartózkodott-e külföldön, illetve megbetegedett személlyel kapcsolatba került-e.

A belépési pontokon kötelező volt a kézfertőtlenítő használata. Az Intézetbe behajtó járműveket és az áruátvevő helyeket fertőtleníteni kellett²⁰.

2.4.3. A fogvatartottak befogadása, elhelyezése, tájékoztatása

Az új befogadott fogvatartottakat 14 napra elkülönítették²¹, minden nap megmérték a testhőmérsékletüket. Az új befogadottaktól két mintát vettek. Ha a minta pozitív volt, a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központ Tököli Telephelyére küldték a beteget. Ha tünetmentes volt, de pozitív lett az eredmény, akkor a II. objektum legfelső szintjén elkülönítették el. Az Intézet parancsnok-helyettese elmondta, hogy két zárkát jelöltek ki erre a célra, de ha kell, többet is fel tudtak szabadítani. A személyi állomány ilyen esetben teljes védőfelszerelésben léphetett kontaktusba a beteggel: kezeslábas overált, arcvédő plexit és lábzsákokat kellett felvenni az arcmaszk és kesztyű mellé. A COVID-os fogvatartott 3 negatív eredményű teszt után helyezhető a poszt-COVID részlegre.

Az elkülönített fogvatartottak számára is biztosított volt a szabad levegőn tartózkodás. A már befogadott fogvatartottaktól elszeparálva levegőzhetnek, de a karantén idején a fogvatartottak nem szokták kérni a szabad levegőn tartózkodást.

A látogatás idején három, 65 év feletti fogvatartott volt elhelyezve az Intézetben. Mindhármuk gyógyszereszedő, fokozott figyelmet igénylő (szuicid veszély) volt, alsó ágyas elhelyezést kaptak. Az időskorú (65 év feletti) vagy más miatt veszélyeztetett fogvatartottak állapotát különös figyelemmel kellett kísérni²².

Ha egy fogvatartottat ambuláns vizsgálatra szállítottak és a távollét ideje meghaladta a 6 óra időtartamot (vagy 15 percet meghaladó időtartamban a szájmászk eltávolítása szükséges volt), a fogvatartott elkülönítésre került²³.

A fogvatartottakat a nevelők tájékoztatták a koronavírussal kapcsolatos tudnivalókról és szabályokról. Emellett a belső TV-adásból, a faliújságról tájékoztak – mondták a fogvatartottak.

¹⁸ 2020. évi önértékelő jelentés 37. o.

¹⁹ Intézkedési terv 1. pont.

²⁰ Intézkedési terv 68. pont.

²¹ Intézkedési terv 44. pont.

²² Intézkedési terv 39. pont.

²³ Intézkedési terv 45. pont.

2.4.4. Védőfelszerelések

A személyi állomány tagjai az arcmaszkot az Intézet teljes területén kötelesek voltak viselni. Arcmaszkot és gumikesztyűt a fogvatartottakkal közvetlenül kapcsolatba kerülő munkatársaknak volt kötelező viselni. Arcmaszkot, gumikesztyűt, overallt, sapkát és arcvédő pajszt kellett felvenni a COVID-pozitív fogvatartott ellátása esetén. Ha egy helyiségben egyedül tartózkodott a személyi állomány tagja, a maszkviselés nem volt kötelező²⁴.

A fogvatartottak elmondták, hogy korábban 3 db textil maszkot kaptak, amiket hétfőnként elvitték mosni és kaptak helyette tisztacserét. A látogatás idején a fogvatartottak minden nap kaptak 1 db tiszta maszkot és a használt maszkot beszedték mosásra. A maszkok begyűjtését és tisztítását 2 fogvatartott végezte.

A zárkán kívül mindenhol hordani kellett a maszkot, így a kiétkező boltban és a sétaudvaron is²⁵. A dolgozó fogvatartottak minden nap kaptak eldobható sebészi maszkot a munkához.

A személyi állomány tagjai elmondták, hogy az egyéni védőfelszerelésekből, szappanból, kézfertőtlenítőből nem volt hiány sem a fogvatartottak, sem a dolgozók részére.

A fogvatartottak elmondták, hogy a személyi állomány tagjai maszkot és kesztyűt viseltek. Ha valakiről kiderült, hogy vírusfertőzött, teljes védőfelszerelést (kezeslábas, arcvédő plexi) vettek fel a dolgozók.

A parancsnok-helyettes tapasztalatai szerint a védőruházatok méretezése sokszor megtévesztő volt, pl. az XXL-es overall egy 175 cm-s magasságú dolgozóra volt jó. A nagyobb testalkatú dolgozók megfelelő méretű védőruházattal való ellátása néha kihívást jelentett.

2.4.5. Az Intézeti helyiségek és zárkák takarítása, fertőtlenítése

A megelőzés érdekében gondoskodni kellett a helyiségek és eszközök folyamatos fertőtlenítéséről. A felületeket legalább napi két alkalommal kellett fertőtleníteni²⁶.

Minden nap kaptak felmosószert a fogvatartottak. Felületfertőtlenítőt is kaptak, ha jelezték, hogy kifogyott. A fogvatartottakon múlt, hogy milyen gyakran takarították a zárkájukat.

A dolgozó fogvatartottak elmondták, hogy általában az takarít, aki szabadnapos. A takarításhoz kapnak tisztítószert, amit maguknak hígítanak. A fogvatartottak szerint az Intézet mindent megtesz a biztonságuk érdekében, folyamatos a fertőtlenítés és takarítás.

Az Intézet körleteinek takarításához külön kaptak takarító felszerelést és fertőtlenítőszeret.

Az Intézet teljes fertőtlenítését minden hónap 15. napjáig – vagy szükség szerint – végre kellett hajtani²⁷.

A koronavírus-járvánnyal kapcsolatos intézkedések körében az NMM nem talált alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt.

2.5. A fogvatartottak elhelyezési körülményei

Az I. objektum zárkáinak befogadóképessége 1, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 14, 15 fő között változott. Az egy fogvatartottra jutó élettér nagysága 4-7,1 m²-ig terjedt. A II. objektumban 2-3 fős zárkákban helyezték el a fogvatartottakat. Egy fogvatartottra 4,1-5,9 m² élettér jutott.

²⁴ Intézkedési terv 4. pont.

²⁵ Ld. még az Intézkedési terv 3. pontját.

²⁶ Intézkedési terv 11. pont.

²⁷ Intézkedési terv 88. pont.

A 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 121. § (1) bekezdése értelmében a zárkában vagy a lakóhelyiségben elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítélre hat köbméter légtér és egyéni elhelyezés esetén legalább hat, közösen elhelyezett elítéltek esetén személyenként legalább négy négyzetméter élettér jusson.

Az Intézet zárkáinak mérete megfelelt a jogszabályi előírásoknak.

A dolgozó fogvatartottak körletén (II. objektum) általában 3 férőhelyes zárkák voltak, a zuhanyzó és a WC a folyosón volt. Az EVSZ-es zárka 4 fős volt, ebben volt zuhanyzó és WC.

A letartóztatott fogvatartottak minden nap 8-18 óráig tudtak zuhanyozni. A dolgozó fogvatartottak egyébként is minden nap fürödhettek. Kifogásolták, hogy nem mindig volt meleg víz.

A megtekintett zárkák állapota vegyes képet festett. Egy részük jó állapotban volt, a falak és a hozzájuk tartozó WC, zuhanyzó tiszta volt. Néhány zárka azonban leromlott állapotban volt, piszkos falakkal, OSB-táblákkal leválasztott WC-vel és kopott bútorzattal. A látogatócsoport látott olyan zárkát is, amelybe csak kevés természetes fény jutott a sűrű rácsozat miatt.

Az Intézet vezetősége szerint ezek a zárkák felújítás alatt álltak, amelyet a 2021. évi biztonságtechnikai fejlesztésekkel járó átalakítások után fognak renoválni. **A látogatás idején nem tartózkodott fogvatartott a megtekintett rossz állapotú zárkákban.**

A CPT 11. Általános Jelentésének 30. pontjában kifejtette, hogy gyakran találhatók fémből készült redőnyök, zsalugáterek vagy lapok, amelyek a zárkák ablakaira vannak szerelve, és megakadályozzák, hogy a fogvatartottak természetes fényhez jussanak, illetve meggátolják, hogy friss levegő jusson a zárkába.

A megalázó bánásmóddal összefüggő visszásságot okoz az akadozó melegvízellátás és az olyan sűrű rácsozat, amely megakadályozza a természetes fény bejutását a zárkába.

Az NMM álláspontja szerint a megalázó bánásmód tilalmával összefüggő visszásság veszélyét valósíthatja meg, ha fogvatartottat helyeznek el a leromlott állapotú zárkákban.

A látogatás tapasztalatait összegző visszajelzés során a parancsnok elmondta, hogy a II. objektumban külön kazán működött, így ott megoldódott a melegvízellátási probléma. Az I. objektumban is terveznek fejlesztést. A dolgozói körleten külön zuhany van, ezért előfordulhat, hogy elfogy a meleg víz. A folyamatos melegvízellátáshoz hőcserélőre és vízlágyítóra van szükség. Megkezdődött a beruházási terv összeállítása és felterjesztése.

A zárkák állapotával kapcsolatban a parancsnok kifejtette, hogy még nem kezdődött meg a biztonságtechnikai fejlesztés, amelynek során a zárkák falait át kell fűrni. Az átalakítási munkálatok után fog megkezdődni a zárkák renoválása.

2.6. A fogvatartottak munkáltatása, oktatása

A fogvatartottak költségvetési munkáltatás keretében az Intézet konyháján, házi műhelyében, a körleten, valamint a felszerelő raktárban dolgoztak. Az átlagos dolgozói létszámot tekintve a konyhán 13-18, a házi műhelyben 6-11, a felszerelő raktárban 2-6 fő foglalkoztatása valósult meg, amelyen belül 2 fő terápiás célú foglalkoztatásban vett részt²⁸.

A látogatáskor 34 dolgozó fogvatartottból 14 fő elítélt, 20 fő letartóztatott volt.

A középiskolai gimnáziumi oktatást a Pécsi József Nádor Gimnázium és Szakképző Iskola végezte 2011 óta az Intézetben.

²⁸ 2020. évi önértékelő jelentés 38. o.

A 2019/2020-as tanévben 27 fő fogvatartott kezdte meg a gimnáziumi 9. osztályt, melyből 13 fő szerzett bizonyítványt. A 2020/2021-es tanévben 26 fővel indult a képzés, ebből a látogatás idején 10 fő volt az aktív résztvevő.

Az Intézet 1,5 éves festő-mázoló, tapétázó szakképzéseket indított, amelyet a PSZC Pollack Mihály Műszaki Szakközépiskolája, Szakiskolája és Kollégiuma szervezte meg. A járványhelyzet miatt online oktatás folyt: a beküldött tananyagot a vezető reintegrációs tiszt tartotta meg szerdán, csütörtökön és pénteken.

A 2020. év folyamán szakképzettéget szerzett fogvatartottak	
Festő, mázó, tapétázó szakmunkás	8 fő
Szobafestő képzés (EFOP-1.3.3.) ²⁹	12 fő
Konyhai kisegítő munkás	9 fő
Élelmiszer- és vegyi áru eladó	13 fő
Összesen:	42 fő

Az oktatást és a munkáltatást teljesen át kellett szervezni augusztus végétől, mivel a dolgozó fogvatartottak nagy többségét átszállították, így a letartóztatottakra épült a munkáltatás. A letartóztatottak körében nagy a fluktuáció³⁰.

A látogatás idején az oktatás két módon valósult meg: vagy a nagyobb megyei intézmények fogták össze, vagy 2-3 hónapos betanított munkás képzések (pl. konyhai kisegítő, festő-mázoló, élelmiszer és vegyi áru eladó) megtartására volt lehetőség.

2020. év elején az Intézet egyeztetéseket folytatott az Insegnante Kft.-vel, hogy a nyári hónapokban kétszer két hetes informatikai képzést indított volna 30 fő részvételével, de a járványügyi helyzet alakulása végett a képzésre nem került sor.

A megkérdezett fogvatartottak közül volt, aki bolti eladói tanfolyamot végzett el és dolgozott is, mert elmondása szerint így gyorsabban telt az idő. Munkába vonuláskor és a körletre visszatéréskor is ellenőrizték a testhőmérsékletüket, motozással egybekötve.

A fogvatartottak munkáltatásával és oktatásával összefüggésben a látogatás nem tárt fel alapvető joggal összefüggő visszasságot.

2.7. Szabadidős tevékenységek, vallásgyakorlás, kiétkező bolt

A fogvatartottak csoportos foglalkozásain egyszerre legfeljebb 5 fő lehetett jelen³¹, maszkot és kesztyűt kellett viselniük és kötelező volt a 1,5 méteres távolság tartása. A foglalkozást tartó és a fogvatartottak között legalább 3 méter távolságot kellett tartani³². A sportolási lehetőségek részben megszűntek, futballozni nem lehetett és a kondicionálótermet sem használhatták a fogvatartottak.

A megkérdezett fogvatartottak nap közben TV-t néztek, csocsóztak, kártyáztak, társasjátékoztak. Ünnepekkor kézműves foglalkozásokon vehettek részt. A fogvatartottak szerint a nevelő kreatív, sokféle programot talált ki a szabadidőt eltöltésére.

A reintegrációs tiszteknek leadott kérelmi lapon tudtak könyvet kölcsönözni a fogvatartottak (csütörtökönként 2 hétig 2 db könyvet).

²⁹ Az Intézkedési terv 64. pontja értelmében az EFOP-1.3.3-16-2016-00001 azonosító számú "Fogvatartottak reintegrációja" című kiemelt projekt keretében megkezdett szakmaképzések folytathatóak a védekezés aktuálisan meghatározott eszközeinek alkalmazása mellett.

³⁰ 2020. évi önértékelő jelentés 38. o.

³¹ Ld. a fogvatartotti állomány részére a 2021. januárjában bekövetkezett változásokról szóló tájékoztató 2. oldalát.

³² Intézkedési terv 55. pont.

A COVID előtt másik zárkába is át tudtak menni beszélgetni, de a vírusveszély miatt most csak a folyosón tudnak beszélgetni más zárkában lévőkkel.

A fogvatartottak elmondták, hogy minden nap sétálhattak a szabad levegőn, a sétaudvaron húzódzkodó eszközöket használták. Jó időben az udvaron, egyébként a beszélő helyiségben tudtak pingpongozni, a nyitott körleten és az imateremben csocsóasztal is volt (542, 543).

A CPT 11. Általános Jelentésének 30. pontjában hangsúlyozta, hogy rendkívül fontos, hogy a fogvatartottak minden nap tartózkodhassanak a szabad levegőn.

A vallási felekezetek képviselői rendszeresen bejártak az Intézetbe, pl. katolikus és református egyház, Jehova tanúi, Golgota Keresztény Gyülekezet, Hit Gyülekezete. Egyéni és csoportos foglalkozásokat tartottak. A koronavírus-járvány miatt külső személyek nem mehettek be az Intézetbe, így a vallási felekezetek képviselői sem.

A lelkésszel beszélt néhány fogvatartott, korábban jártak az Intézetbe reformátusok, jehovisták.

A kiétező bolt kínálatával és az árakkal kapcsolatban sok fogvatartott kifogást emelt. A bolt választéka kicsi volt és gyakran fordult elő termékhiány. Állításuk szerint rossz a termékek minősége, pl. rohadt banánt, mandarint árultak vagy aznap lejáró szavatosságú termékeket teljes áron adtak el számukra. A közeli lejáráti idővel rendelkező termékeket hiába rakják a zárkában található hűtőszekrénybe – aminek a használatáért térítési díjat is fizetnek –, a lejáratot követő napon a személyi állomány tagjai kidobadják. Mindez tolerálhatóbb lenne, ha csökkentett áron jutnának hozzá a hamarosan lejáró termékekhez.

Tapasztalatuk szerint előfordult, hogy a súlyokkal is trükközött a bolt. Több alkalommal előfordult, hogy az adott árucikkből nem adták el nekik az egy fogvatartottnak engedélyezett mennyiséget, csak annál kevesebbet.

Hiába jelezték az Intézet vezetőségének, a vezetőség is csak felhívással élhetett a bolt felé, de egy idő után minden ugyanúgy maradt.

A megalázó bánásmód tilalmával összefüggő visszásságot okoz, hogy a fogvatartottak számára aznap (vagy nagyon közeli lejáratú) termékeket teljes áron kínálnak, és a rövid lejárat miatt a megvásárolt terméket ki kell dobniuk.

A látogatás végén elhangzó visszajelzésen az Intézet vezetősége kifejtette, hogy tudomása volt a kiétező bolttal kapcsolatos panaszokról. Ezeket minden esetben jelzik a bolt felé. A termékkínálatot a bolt próbálja a fogvatartotti igényekhez igazítani. Nyáron például hamar elfogytak a joghurtok, ezért növelték a beszállított áru mennyiségét.

2.8. Kapcsolattartás, panaszmechanizmus, bánásmód

Az NMM látogatás idejét megelőzően 2020. márciusban volt utoljára látogatófogadás. A látogatófogadó helyiségekben plafonig érő plexi elválasztókat szereltek fel.

A látogatófogadás elmaradása miatt az Intézet többlet telefonálási és Skype-hívási lehetőséget biztosított a fogvatartottnak. A Skype hívás havi két alkalommal 30 perc volt, amit az Intézet vezetősége 45 percre bővített³³. A nevelő döntése alapján – ha a fogvatartott magatartása miatt megérdemli – még engedélyezhet 30 percet. Az I. objektumban a falon volt egy Skype-állomás és 2 laptopot tudtak igénybe venni a fogvatartottak. A II. objektumban 1 laptop állt rendelkezésre.

³³ A rezsimszabályok szerinti jogosultságokat a házirend mellékletét képező, 2021. évi fogvatartotti tájékoztató tartalmazta.

A fogvatartottak éltek a Skype-hívás lehetőségével. A kapcsolat létrejöttekor a nevelő ellenőrizte a kapcsolattartó személyi igazolványát, és a fogvatartott szabadon beszélhetett a hozzátartozójával.

Az egyik fogvatartott arról számolt be, hogy szerinte a Skype-on biztosított kapcsolattartás nem helyettesítheti a személyes látogatófogadást. A beszélő hiánya miatt elhagyta az élettársa, mindenki megszenvedi, hogy nem találkozhatnak személyesen, tönkreteszi a személyes kapcsolatokat.

2021. július 1-jétől a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka – bizonyos korlátozások fenntartása mellett – ismét lehetővé tette a fogvatartottak számára a látogatók fogadását.

2021. augusztustól a fogvatartottakhoz már gyermekkorú hozzátartozók is érkezhettek, egy időben egy olyan felnőtt és egy olyan 12. életévét betöltött gyermekkorú személy, aki rendelkezett védettséget igazoló dokumentummal. A látogatók fogadására havonta egy esetben, maximum 60 perc időtartamban kerülhetett sor³⁴.

A védővel Skype-on, telefonon vagy az ügyvédi beszélőben tudták tartani a kapcsolatot. A nevelő lehetőséget biztosított arra, hogy a látogatófogadó helyiségben lévő laptopon használják a Skype-ot. A folyosón is volt Skype-állomás, de az teljesen nyilvános volt, minden arra járó hallhatta, miről beszél a védőjével.

A kapcsolattartás lehetőségének elősegítése érdekében az Intézet az egyes végrehajtási fokozatokon és rezsimgatóriákon belül egységesen 15 perccel megnövelte a fogvatartottak telefonálási idejét. Az Intézet költségére havi 3x5 perc telefonálási lehetőséget kapott az a fogvatartott, aki nem rendelkezett letéti pénzzel és ezt engedélyezték neki.³⁵ A megkérdezett fogvatartottak is megerősítették, hogy a telefonálási idő 15 perccel bővült, a havi két Skype-olási lehetőséget 45 percre növelték. Minden nap tudtak telefonálni. Habár bővült a telefonhívások ideje, a magas percdíjak miatt ezt nem tudták teljes mértékben kihasználni a fogvatartottak.

Volt olyan fogvatartott, aki minden nap levelet írt.

A fogvatartottak szerint a nevelők meghallgatták a panaszukat, szóban vagy kérelmi lapon is tudták jelezni, ha valamilyen problémájuk volt. A fogvatartottakkal készített interjúkból az derült ki, hogy a nevelők kedvesek voltak velük, segítettek, amiben tudtak, emberséges módon bántak velük.

A parancsnok-helyettes elmondta, hogy minden héten körletszemlét tartottak, amelynek során szemrevételezték a zárkák állapotát és megkérdezték a fogvatartottaktól, hogy van-e bármilyen problémájuk. Napi rendszerességgel volt nevelői szemle, ahol a fogvatartott szintén jelezhetette, ha gondja volt.

Heti két alkalommal készült fogvatartotti hangulatjelentés. Ez alapján az Intézet nem tapasztalt jelentős negatív változást. A fogvatartottak szerint, mivel ez egy kisebb Intézet, a fertőzésveszély is kisebb volt a nagyobb bv. intézetekhez képest, így alapvetően biztonságban érezték magukat. Az idős családtagjaik egészségi állapota miatt jobban aggódtak.

Az NMM nem tárt fel alapvető joggal összefüggő visszásságot a fogvatartottak kapcsolattartása, a panaszmechanizmus és a velük való bánásmód kapcsán.

³⁴ <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/4322>

³⁵ Intézkedési terv 62. pont.

2.9. A személyi állomány létszáma, képzése, fegyelmi helyzete

Az állománytábla alapján engedélyezett létszám 145 fő volt, 4 további státusz volt még betölthető.

	Állománytábla szerinti létszám (fő)	Munkajogi létszám (fő)	Illetményben részesül (fő)
Tiszt	30	28	28
Tiszthelyettes	97	93	90
Rendvédelmi alkalmazott	14	20	19
Részmunkaidős álláshely	4	4	4
Fegyveres biztonsági őr		3	
Összesen	145	148	141

2 fő gépjárművezető, 2 fő biztonsági felügyelő, 1 fő kutyavezető álláshelye volt betöltetlen.

2020-ban 9 fő tiszthelyettes, 1 fő munkavállaló és 1 fő fegyveres biztonsági őr távozott az Intézet állományából. 2020. év folyamán 11 fő tiszthelyettes, 6 fő rendvédelmi alkalmazott és 1 fő munkavállaló és 4 fegyveres biztonsági őr felvétele történt meg.

2020. év	Távozók	Belépők
	11 fő	22 fő

Az Intézet online módon folytatta toborzási tevékenységét. Az állománymegtartó képességét a munkavégzési körülmények javításával próbálta erősíteni. A dolgozók rendelkezésére álltak étkezők, teakonyhák és kondicionálóterem. 2020-ban az irodák padlóburkolatát felújították, klímákat szereltek fel, a helyiségek tisztasági festése és új bútorok beszerzése megvalósult³⁶. Az Intézet konyhája egy fajta menüt főzött a személyi állomány tagjai számára.

³⁶ 2020. évi önértékelő jelentés 20. o.

A kiegészés elkerülése érdekében a parancsnok-helyettes fontosnak tartotta, hogy a személyi állomány tagjai megfelelően motiváltak legyenek, próbáljanak maguknak hobbit találni, ami legtöbbször a sportot jelentette.

A személyi állomány különböző képzéseken, oktatáson vett részt 2020 folyamán, amelyek között szerepelt konfliktus- és kríziskezelő tréning, kommunikáció, eligazítással egybekötött belső oktatás, elsősegélynyújtás, újraélesztés, addiktológiai képzés. A II. féléves eligazítással egybekötött belső képzést online módon tartották meg.

2020-ban a személyi állomány tagjaival szemben 2 esetben indult büntetőeljárás a Btk. 301. § (1) bekezdésbe ütköző hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás büntette, valamint a Btk. 305. §-ba ütköző hivatali visszaélés büntette miatt. Mindkét esetben megszüntetésre került a nyomozás.

Fegyelmi eljárás a 2020. évben 8 fővel szemben került elrendelésre, 1 esetben parancs iránti engedetlenség, míg 3 esetben hanyag munkavégzés, 1 fő esetében pedig jogtalan befogadás miatt. A fennmaradó esetekben az OP Ellenőrzési Szolgálatának mobilellenőrzéseit követően indult fegyelmi eljárás a feltárt szabálytalanságokkal kapcsolatban (szabálytalan beléptetés, kulcsnyilvántartás aktualizálásának elmaradása). A fegyelmi eljárások 5 esetben feddés fenytéssel, 2 esetben figyelmeztetéssel zárultak, 1 esetben a fegyelmi eljárás megszüntetésre került.

A látogatás a személyi állomány létszámával és képzésével összefüggésben nem tárt fel alapvető joggal kapcsolatos visszásságot.

2.10. Élelmezés

Az Intézet konyháján a személyi állománynak és a fogvatartottaknak is főztek. Korábban más intézmények dolgozói is itt vásárolták meg az ebédet.

A külföldi fogvatartottakat nyilatkoztatták az élelmezésről. A parancsnok-helyettes tapasztalata szerint sok fogvatartott már nem is akarta tartani a Ramadán előírásait, miután felvilágosították őket arról, hogy azok alapján nap közben nem ehetnek.

A megkérdezett fogvatartottaknak nem volt kimondott panaszuk az élelmezést illetően.

Az Intézetben alap, diétás, cukorbeteg, tejmentes, sertéshúsmentes, vegetáriánus menük voltak elérhetőek. Napi három alkalommal biztosítottak étkezést a fogvatartottaknak, a cukorbeteg fogvatartottak számára még kibővült tízóraival és uzsonnával.

Az alap menüben reggelire teát, felvágottat, sajtot kaptak a fogvatartottak. Az ebéd levesből és egy második fogásból állt (pl. csontleves, húsleves, zöldségleves; lencsefőzelék pörkölttel, rántott szelet rizzsel, paprikás burgonya kolbásszal). Vacsorára főtt virslit, felvágottat, konzervet kaptak, a pótétkezés nápolyi, margarin, méz, müzliszelet volt.

A diabéteszes fogvatartottak reggelire édesítőszeres teát, felvágottat, zöldséget, zsömlét kaptak. A tízórai alma és zsemle volt. Az ebéd hasonló volt az alap menüéhez. Uzsonnára almát, májkrémet, sajtot osztottak. A vacsora összeállításuk is hasonlított az alap menüben megtalált ételekhez.

A vegetáriánus menü ebédje főleg főzelékekből állt, de volt benne szójavagdalt és -ragu is. A reggeli és vacsora nem tartalmazott húskészítményt.

A fogvatartottak élelmezésével kapcsolatban a vizsgálat nem állapított meg alapjoggal összefüggő visszásságot.

2.11. Orvosi és pszichológiai ellátás

A látogatás idején az Intézet egészségügyi osztályán öt szakápoló és személyes közreműködői szerződéssel dolgozó orvosok látták el a fogvatartottakat. Négy alapellátást végző orvos hétfőn, szerdán és pénteken rendelt, szükség esetén behívhatók voltak. Egy

szereződéses orvos a személyi állomány ellátását végezte. Egy pszichiáter heti egy alkalommal járt be az Intézetbe és folyamatosan elérhető volt telefonon. A fogorvos heti egyszer rendelt, szükség esetén a szájszabészeti klinikai ellátást is igénybe vették. Egy foglalkozás-egészségügyi szakorvos a külsős munkába állításhoz szükséges vizsgálatokat végezte.

Az egészségügyi osztályvezető elmondta, hogy a rendeléseken alkalmanként 15-20, néha 30 fogvatartottat is elláttak. Jellemzően pszichés panaszokkal fordultak az orvoshoz a fogvatartottak. Köztük sok volt az alkoholista és droghasználó, elhanyagolt beteg, akik a civil életben nem jártak orvoshoz, nem kezeltették a betegségüket.

A szakorvosi ellátás a városi szakrendelőben és a Pécsi Tudományegyetem SBO-ján történt, a COVID-helyzet miatt a fogvatartottakat előre egyeztetett időpontban szállították ki.

Egy fogvatartott a fogászati ellátást panaszolta, mivel nem akarták betömni a fogát, csak kihúzni.

Az Intézetben két pszichológus (egy általános és egy szakpszichológus) dolgozott, egyikük GYES-en volt és helyettesítették. A szakpszichológus a fogvatartottakkal és a személyi állománnyal is foglalkozott. A személyi állomány tagjai konzultációt is kérhettek tőle, jellemzően néhány alkalmas konzultációk keretében folyt a krízisellátás, pl. gyermekekkel, párkapcsolattal összefüggésben.

A fogvatartottakkal egyéni foglalkozások során találkozott. Krízis esetén azonnal, kérelemre is néhány napon belül tudja fogadni a fogvatartottakat. A járvány előtt voltak csoportfoglalkozások, tréningek (asszertivitás, drogmegelőzés, agressziókezelés). EFOP tanácsadók és külső civil szervezetek képviselői is tartottak foglalkozásokat, pl. az INDÍT Közalapítvány. Az elterelés a látogatás idején is zajlott, 6-8 ember volt érintett. A foglalkozásokat Skype-on tartották meg. Az Intézet jó kapcsolatban állt a helyi drogambulanciával. Az Intézetben az új pszichoaktív anyagokkal volt probléma.

A pszichológus a COVID miatt nem tapasztalt nagyobb konzultációs igényt a fogvatartottak részéről. Jól tolerálták a fogvatartottak a látogatófogadás megszűnését, mivel a bővített idejű telefonos kapcsolattartás és a Skype-hívások lehetősége sokat segített a helyzeten.

A külföldi fogvatartottakkal angolul vagy németül tudtak kommunikálni. Az elhelyezés során arra törekedtek, hogy az egy nyelvet beszélők egy zárkába kerüljenek. Sok olyan fogvatartott megfordult náluk, akiknél ügyész tiltotta meg a kapcsolattartást. Volt olyan eset, aki fél évig nem tarthatott kapcsolatot.

Az elzárást töltők csak néhány napig voltak bent. Sokan közülük – alkoholisták, kábítószerfüggők – csak az Intézetben tisztultak ki és kezelést kaptak. A pszichológus leginkább nevelői jelzésre beszélt ezekkel a fogvatartottakkal.

A megkérdezett fogvatartottak szerint a pszichológusok mindig beszéltek a frissen befogadottakkal.

Az NMM nem állapított meg alapjogi visszásságra utaló körülményt az orvosi és a pszichológiai ellátás kapcsán.

3. Összegzés

A nemzeti megelőző mechanizmus látogatást tett a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe. A vizsgálat fókuszpontjában a járvány terjedésének megelőzésével kapcsolatban tett intézkedések, a megfelelő védőfelszerelések, a fogvatartottak és a személyi állomány tagjainak egészségügyi és pszichológiai ellátás és a látogatófogadás elmaradását kompenzáló kapcsolattartási lehetőségek álltak.

A látogatás napján az Intézetben 159 fogvatartott volt elhelyezve, a telítettség 89%-os volt. A BVOP férőhelybővítési intézkedéseinek köszönhetően a 2012. és 2014. évi ombudsmani vizsgálatok során tapasztalható túlszűfolttság megszűnt.

Az Intézetben korábban lehetőség volt fiatalok fogvatartottak elhelyezésére, de a látogatás idején az Intézet már nem fogadott fiatalok fogvatartottakat. A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelményével összefüggő visszasságot okozott, hogy több jogszabály még lehetőséget biztosított volna erre.

A látogatás idejéig összesen 8 fogvatartott személy és a személyi állomány tagjai közül 23 fő fertőződött meg koronavírussal. Az Intézet saját intézkedési tervvel rendelkezett a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására, amelyet maradéktalanul végrehajtott. Az Intézet megfelelő mennyiségű védőfelszereléssel rendelkezett, rendszeres volt a körletek és a zárak takarítása, a berendezési tárgyak fertőtlenítése.

A fogvatartottak elmondása szerint nem volt mindig meleg víz, valamint néhány zárka rácsozata sűrű volt és emiatt kevés természetes fény jutott a zárkába. A látogatócsoport megfigyelése szerint voltak olyan leromlott állapotú zárak, ahol OSB-lapokkal volt leválasztva a mellékhelyiség és a zárka falai koszosak voltak. A látogatás idején nem volt fogvatartott ezekben a zárakban. Az Intézet parancsnoka elmondta, hogy a 2021. évi biztonságtechnikai fejlesztések végrehajtása után kezdődik meg a zárak felújítása.

A fogvatartottak költségvetési munkáltatás keretében a körleteken, az Intézet raktárában, a házi műhelyben és a konyhán dolgozhattak. Az Intézetben elérhető volt középiskolai oktatás és különböző szakképzések.

A kiétező bolt szerény kínálatával és magas áraival kapcsolatban több fogvatartott is panasszal élt. Többen is tapasztalták, hogy aznap (vagy rövidesen lejáró) termékeket teljes áron értékesítettek számukra. A rövid lejárát után az örök kidobták a termékeket. A fogvatartottak megaláozónak érezték, hogy a rövid lejárátú termékeket teljes áron kapták meg és ezeket ki kellett dobniuk.

A fogvatartottak nagy része használta a Skype-os kapcsolattartási lehetőséget. Számos fogvatartott úgy érezte, hogy ez a kapcsolattartási mód nem helyettesítheti a személyes látogatófogadást.

4. Ajánlások

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján *felkérem az Intézet parancsnokát, hogy*

1. intézkedjen a folyamatos melegvíz-ellátás biztosításáról;
2. gondoskodjon arról, hogy a felújítás során olyan rácsokat szereljenek fel, amelyek biztosítják a természetes fény bejutását a zárkába;
3. tegyen intézkedéseket annak érdekében, hogy a leromlott állapotú zárkába ne helyezzenek el fogvatartottat;
4. vizsgálta ki a kiétező bolttal kapcsolatos fogvatartotti panaszokat és jelezze ezeket a bolt üzemeltetője felé.

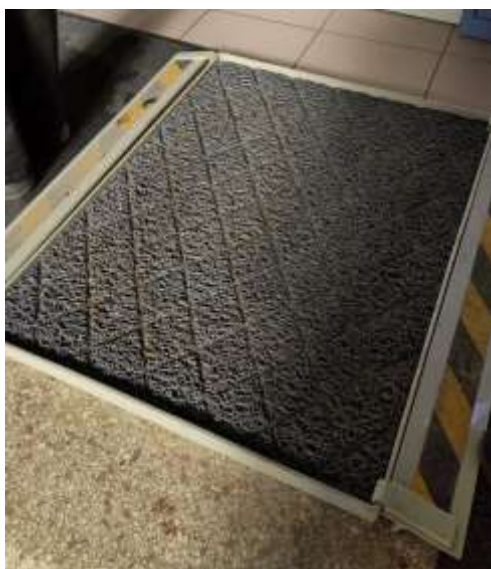
Az Ajbt. 37. §-a alapján *felkérem a belügyminisztert, hogy*

5. gondoskodjon a 16/2018. (VI. 7.) BM rendelet 2. mellékletének és a 65/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás 10. pontjának módosításáról, hogy a jövőben e jogszabályhelyek ne jelöljék ki a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetet fiatalok fogvatartottak elhelyezésére.

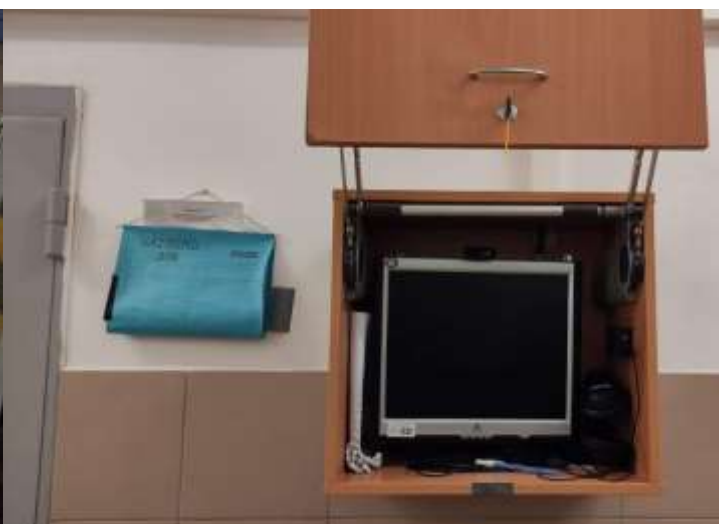
Budapest, 2022. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

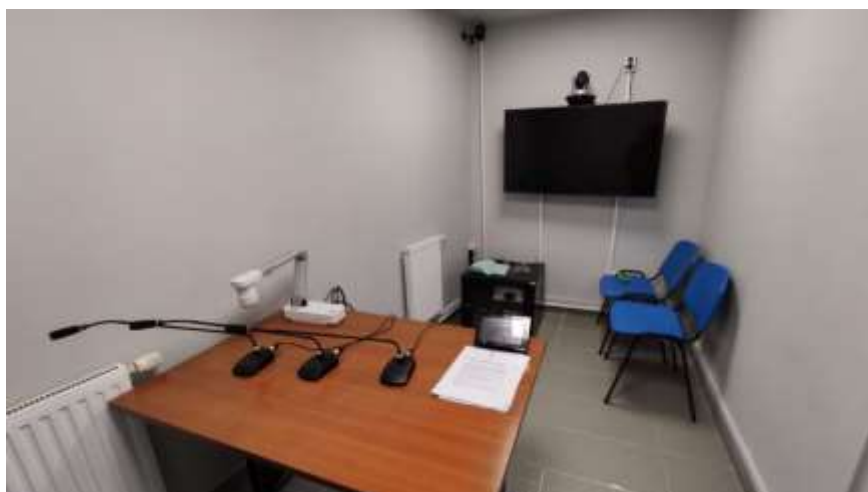
Melléklet

Lábfertőtlenítő a bejáratnál

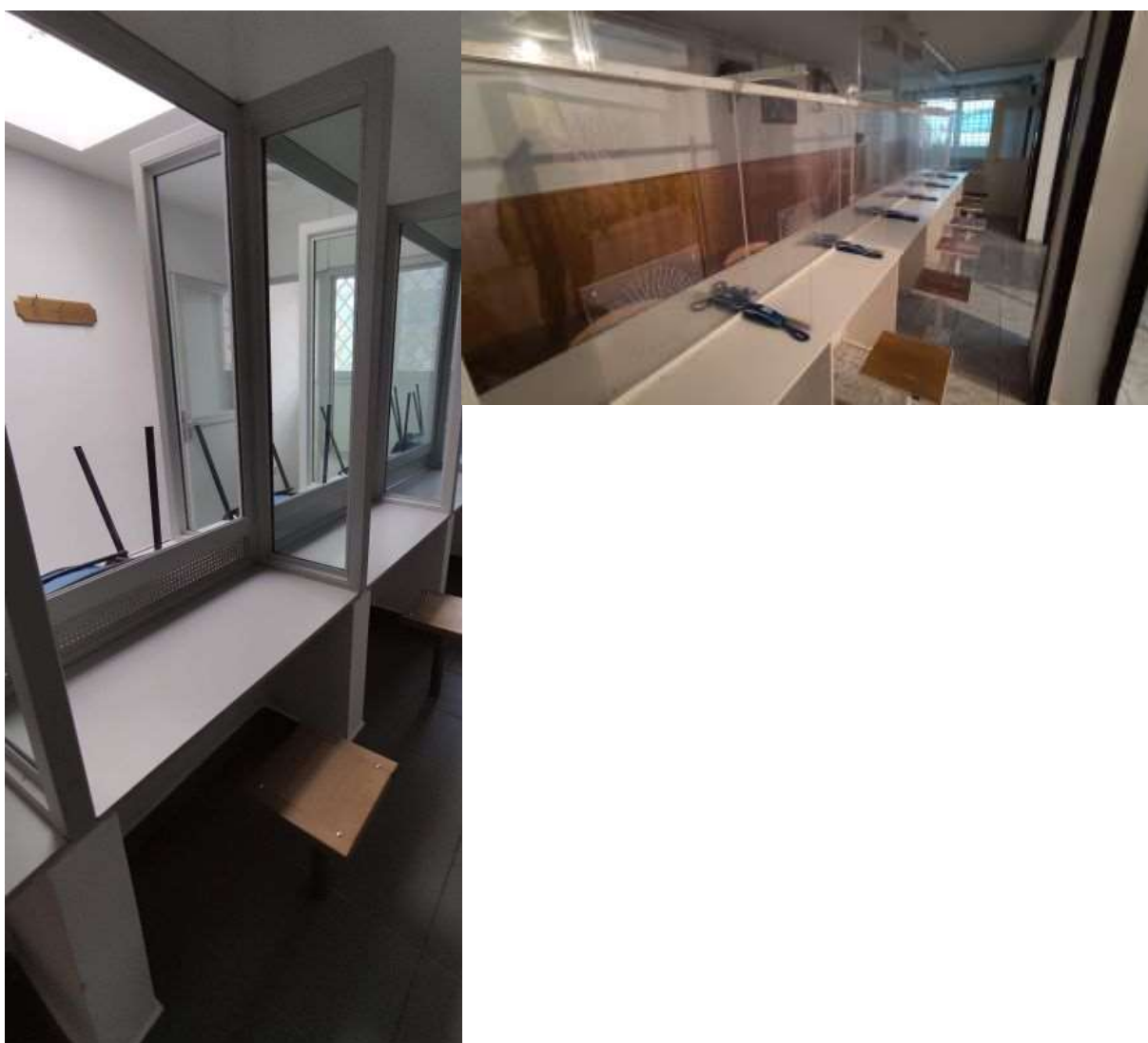
Skype-állomás a falon

Távtárgyaló helyiség

Helyszíni tárgyaló

Beszélőhelyiségek

Falfestmény a sétaudvaron

A falfestmény egy részlete

Sétaudvar

OSB-lappal leválasztott mellékhelyiség

Felújításra váró, leromlott állapotú zárka

Zárkabelső

Zárkabelső